



## Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-136

*B0/182/30/89*

### POLACY I NIEMCY W PIĘĆDZIESIĄT LAT OD WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ

Relacja z polsko-zachodnioniemieckich  
badań opinii publicznej

Warszawa, sierpień 1989 r.

W związku ze zbliżającą się 50 rocznicą wybuchu II wojny światowej redakcja magazynu KONTRASTE Telewizji Zachodniobерlińskiej SFB zleciła przeprowadzenie w Polsce i RFN reprezentatywnych sondaży na temat stosunków polsko-niemieckich. Zostały one zrealizowane w końcu lipca br. - w Polsce przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS), w RFN przez Institut für angewandte Sozialwissenschaft (INFAS). W obu krajach ankiety zawierały zestaw identycznych pytań. Ankieterzy CBOS rozmawiali z 1500 osobami reprezentującymi dorosłą ludność Polski, a INFAS z 1000 mieszkańców RFN. Mamy zatem rzadką okazję porównania stanowiska polskiej i zachodnioniemieckiej opinii publicznej w sprawach ważnych dla rozwoju obustronnych stosunków.

Tematem wyjściowym sondażu była II wojna światowa, która pozostawiła znaczące ślady w świadomości obu narodów. Chodziło o ustalenie jak silnie pamięć o tej wojnie wpływa na obecne stosunki między Polakami a Niemcami. Z odpowiedzi na pytanie w tej kwestii wynika, że Polacy o wiele częściej niż Niemcy doszukują się w wydarzeniach lat 1939-1945 czynnika kształtującego wzajemne relacje i nastawienia. W opinii jedynie 37% Niemców i aż 68% Polaków II wojna światowa w dużym i bardzo dużym stopniu obciąża stosunki między obydwoma nacjami. Polacy, w przeciwieństwie do obywateli RFN, mają jednoznaczną odpowiedź na pytanie: kto ponosi odpowiedzialność za wybuch II wojny światowej (rys. 1). O winie wyłącznie Niemców jest przekonanych 86% badanych, współwiny rodaków dopatruje się 4%, a co dziesiąty mówi o współodpowiedzialności innych narodów. Mieszkańcy RFN nie są zbyt skorzy do przyjmowania pełnej odpowiedzialności, chętniej obarczają nią innych. Jedynie niepełna połowa obywateli RFN (49%) jest przeświadczona o wyłącznej winie Niemców. Wielu uważa, że współwinni są także Polacy (14%) i inni (23%).

Jest rzeczą interesującą, że zarówno Polacy, jak i Niemcy z RFN równie często powracają myślami do II wojny światowej (rys. 2). Jedynie 21% Niemców i 25% Polaków nigdy o niej nie myśli. Obywatele RFN niemal powszechnie twierdzą, że od wojny minęło już prawie 50 lat i Polacy mogą być spokojni, nie muszą się czuć zagrożeni ze strony Niemców. Inaczej na sprawę tę zapatrują się nasi respondenci. Chociaż 59% nie czuje zagrożenia, to

<sup>1</sup> Szczegółowe zróżnicowanie odpowiedzi przedstawiono w odrębnym komunikacie - Druga wojna światowa oraz problem odpowiedzialności za jej wywołanie w opinii obywateli polskich i Republiki Federalnej Niemiec. CBOS, sierpień '89.

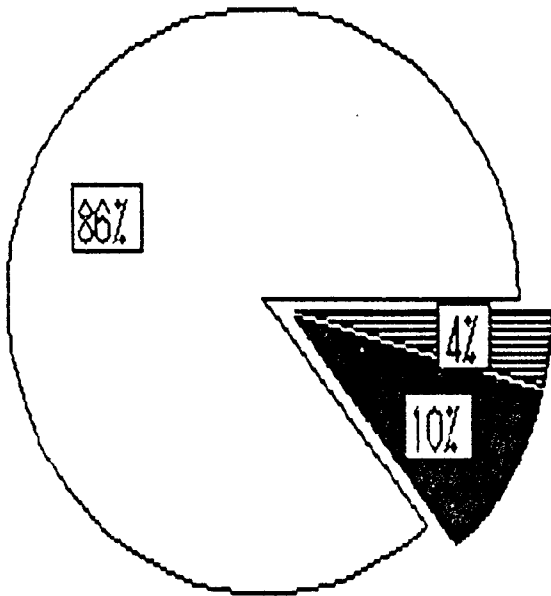
pozostali - wśród których przeważają respondenci starszego pokolenia - wciąż obawiają się Niemców i nie dowierzają im (rys. 3 i 4). Wypowiadając się w kwestii połączenia obu państw niemieckich 53% badanych uważało, że nie jest ono jeszcze pożądane. Trudno zatem się dziwić, że na kolejne pytanie: "Czy lubisz Niemców?" tylko 9% respondentów w Polsce odpowiedziało: "tak, lubię ich", a 50% "nie, nie lubię ich". Mieszkańcy RFN sympatię do Polaków deklarowali znacznie częściej. Lubi Polaków 37% ankietowanych Niemców, nie lubi zaś 15%. Z deklaracjami sympatii nie idą w parze zobowiązania pomocy, chociaż Polacy w większości (55%) jej oczekują, więcej, są przekonani, że RFN jest moralnie zobowiązana do udzielenia Polsce pomocy gospodarczej (rys. 5). Pogląd ten podziela jednak tylko 36% Niemców, 44% jest odmiennego zdania. O braku moralnego zobowiązania do spieszenia Polsce z pomocą jest przeświadczonych 22% obywateli polskich. Być może mała aktywność RFN na płaszczyźnie gospodarczej to powód ostrożności, z jaką większość rodaków odnosi się do wizyty kanclerza lub prezydenta RFN w Polsce z okazji obchodów 50 rocznicy wybuchu II wojny światowej. Aprobuje ją 46% respondentów polskich i 72% respondentów z RFN (rys. 6). Wydaje się, że polska opinia publiczna manifestuje w ten sposób swoje niezadowolenie z obecnego stanu stosunków Polska-RFN. Według 48% są one wciąż nie najlepsze (dobre - 28%).

Godne odnotowania są odpowiedzi na pytanie postawione jedynie ankietowanym w Republice Federalnej Niemiec: czy Niemcy mają jeszcze dziś prawo zgłaszania roszczeń do byłych obszarów niemieckich, np. Śląska, Pomorza czy Prus Wschodnich? (rys. 7). Odpowiedzi przeczącej udzieliło 62% Niemców, twierdzącej 19%, pozostali nie mieli zdania. Nawet wśród sympatyków CDU/CSU 56% uważało, że Niemcom nie wolno już upominać się o te ziemie.

Rys. 1

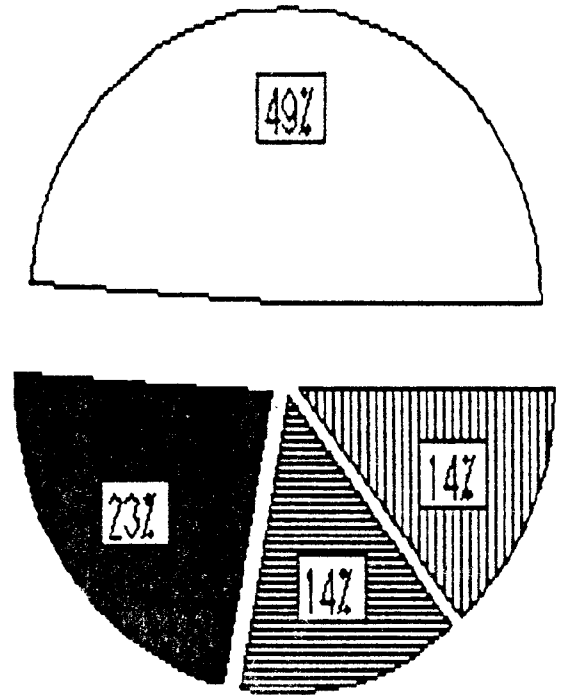
Pytanie: "Kto Twoim zdaniem ponosi winę za wybuch II wojny światowej?"

Opinie Polaków



□ - wyłącznie Niemcy  
■ - inni

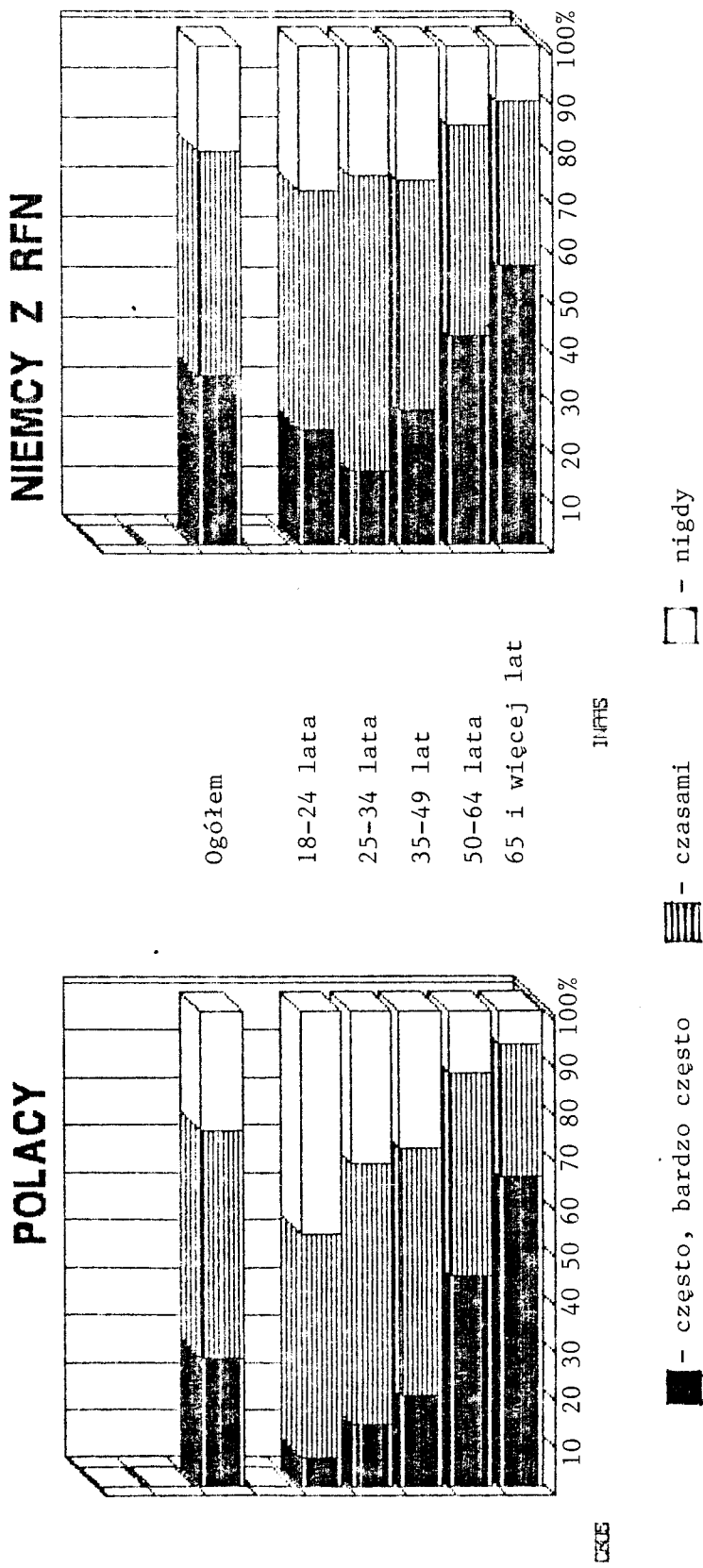
Opinie Niemców z RFN



▨ - również Polacy  
▤ - nie wiem

Rys. 2

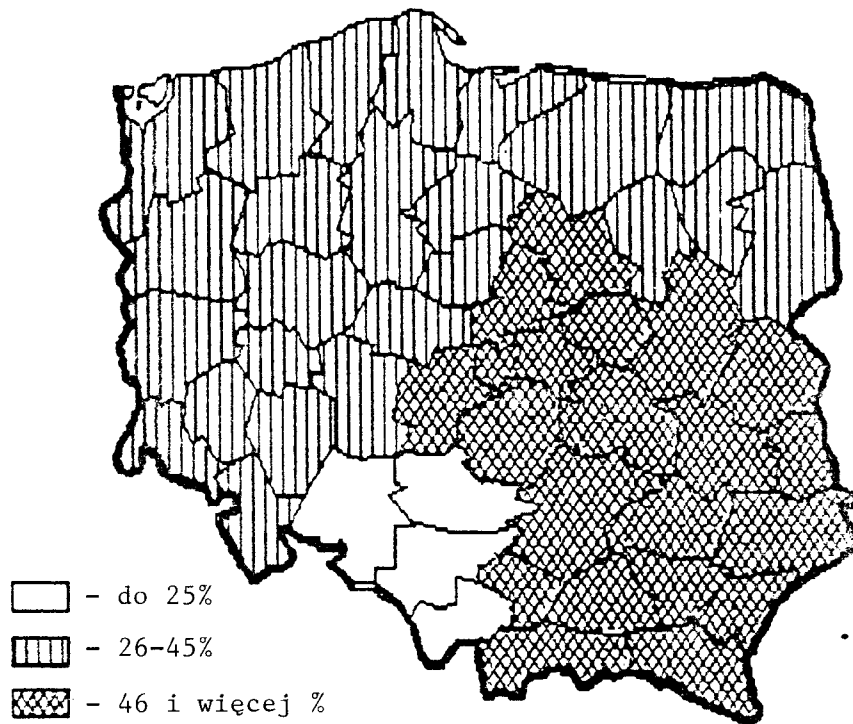
Pytanie: "Jak często myślisz o II wojnie światowej?"



Rys. 3

Odsetek badanych stwierdzających:

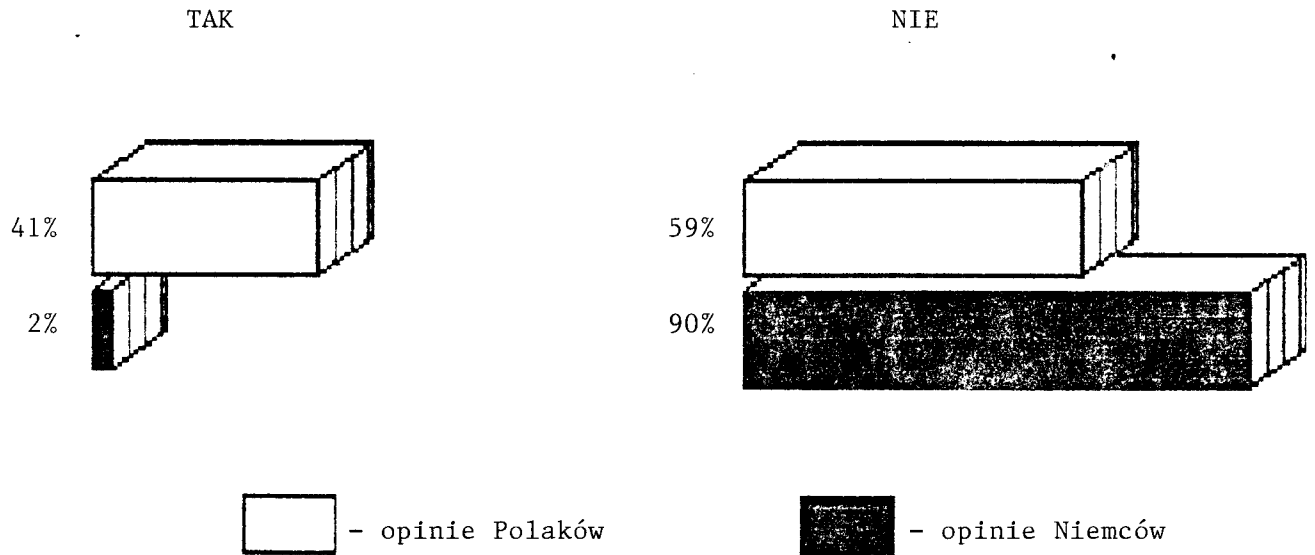
"Jeszcze dziś czuję zagrożenie ze strony Niemców z RFN".  
(według makroregionów)



Rys. 4

CBOS pytał:  
"Czy dziś czujesz się jeszcze zagrożony przez Niemców z RFN?"

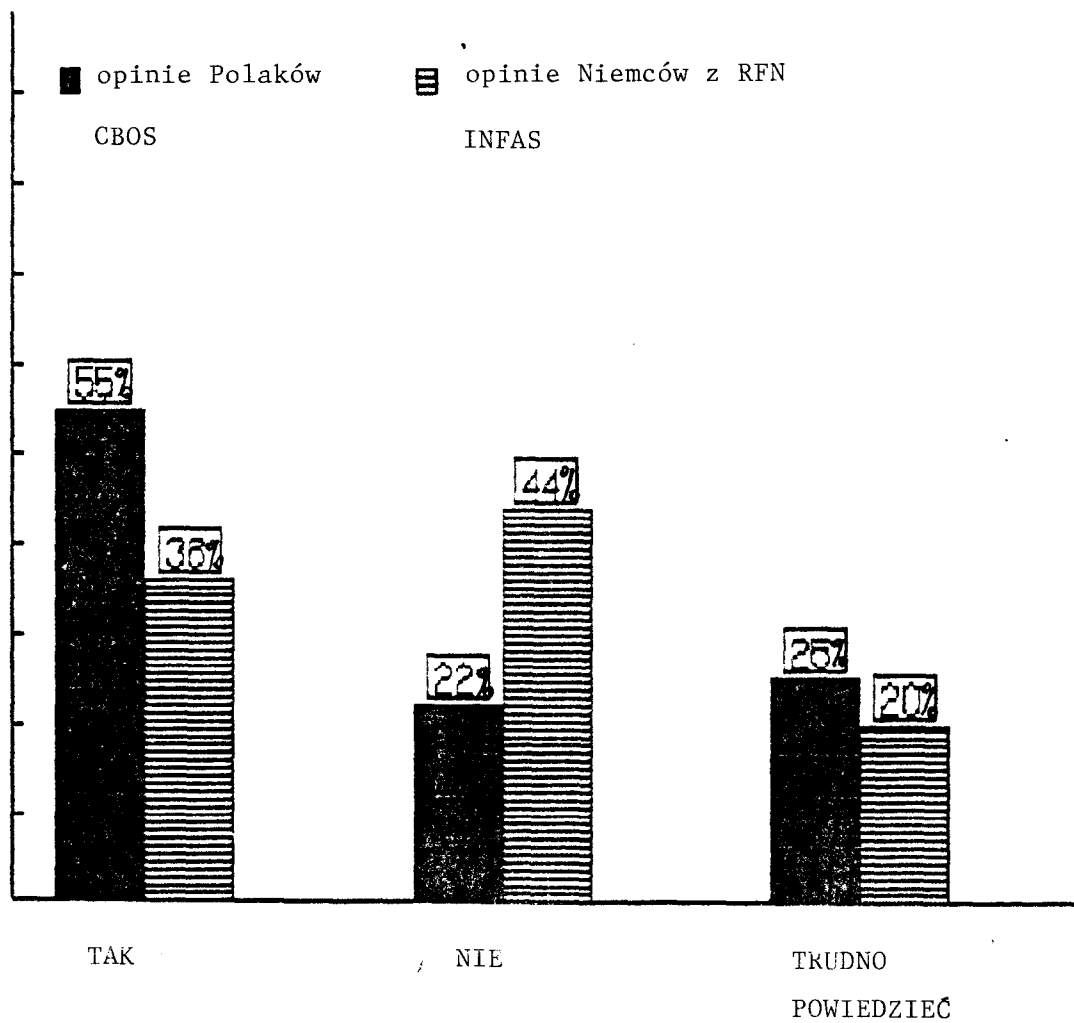
INFAS pytał:  
"Czy Polacy, prawie 50 lat po II wojnie światowej muszą się czuć jeszcze zagrożeni ze strony Niemców?"



Rys. 5

Pytanie:

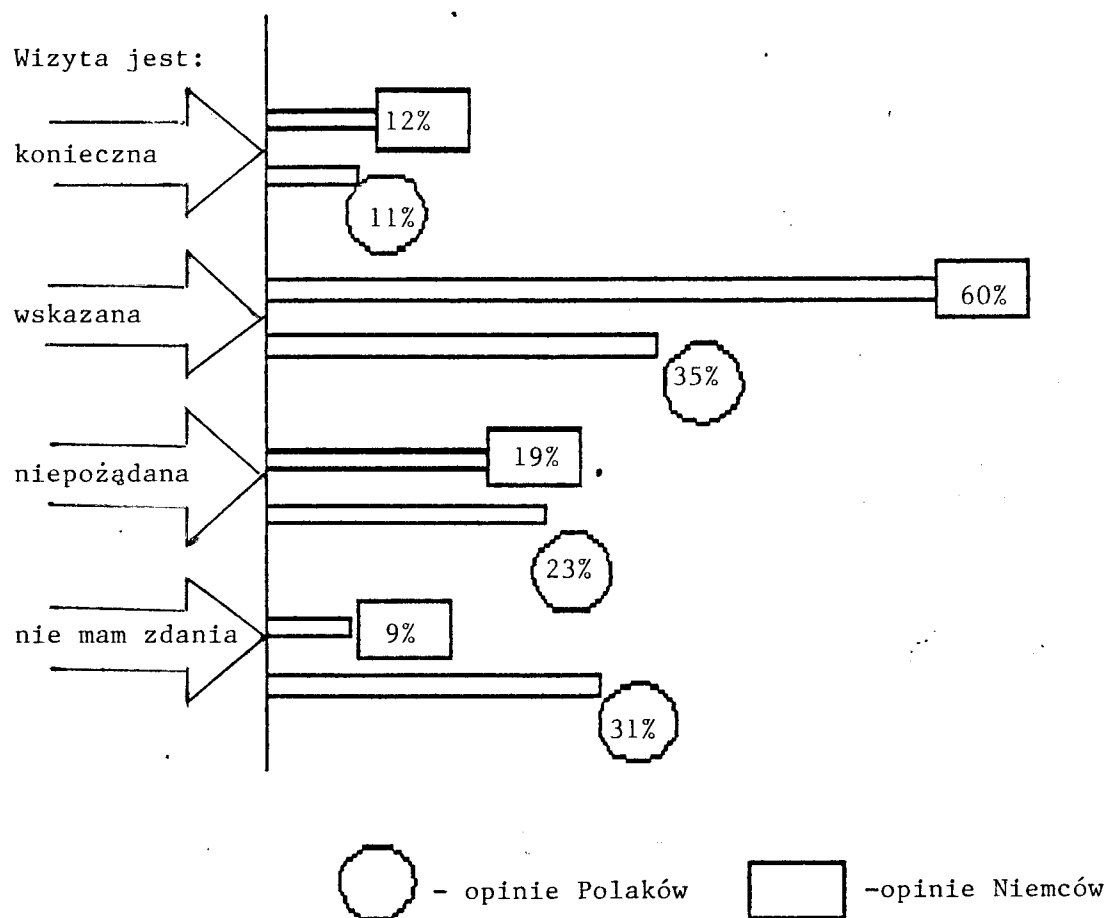
"Czy sądzisz, że RFN jest moralnie zobowiązana do udzielenia gospodarczej pomocy Polsce, czy też nie?"



Rys. 6

CBOS pytał: "Czy udział prezydenta RFN w polskich obchodach 50 rocznicy II wojny światowej jest pożądany?"

INFAS pytał: "Czy pożądana jest w najbliższym czasie wizyta kanclerza lub prezydenta RFN w Polsce?"



Rys. 7

INFAS pytał: "Czy Twoim zdaniem Niemcy mają jeszcze dziś prawo zgłaszać roszczenia do byłych niemieckich obszarów wschodnich, np. Śląska, Pomorza, czy Prus Wschodnich?"

